

ZBIGNIEW MAKIEŁA

Przedsiębiorczość i innowacyjność – koncepcja i uwarunkowania rozwoju regionu

<https://doi.org/10.33141/po.2013.02.06>

Przeгляд Organizacji, Nr 2 (877), 2013, ss. 30-36
www.przeглядorganizacji.pl

©Towarzystwo Naukowe Organizacji i Kierownictwa (TNOiK)

Wprowadzenie

ystem regionalny kształtuje się pod wpływem wielu czynników. Do niedawna za główny czynnik rozwoju regionów uważano: inwestycje, zwłaszcza w infrastrukturę: techniczną, społeczną i otoczenie biznesu, oraz wzrost potencjału przemysłu, rozwój budownictwa mieszkaniowego, wzrost potencjału sektora usług. Powiększało to możliwości produkcyjne, sprzyjało poszerzeniu pojemności rynku, przyczyniało się do wzrostu liczby ludności i pobudzało popyt wewnętrzny. Wraz z rozwojem potencjału społeczno-gospodarczego regionu atomizowała się struktura sieci osadniczej. Szybciej rozwijały się miasta, wolniejszy był wzrost obszarów wiejskich. Narastanie przestrzennych nierówności jest wynikiem procesów koncentracji w gospodarce regionów. Analiza procesów koncentracji w gospodarce regionów ujawniła, że przyczyną narastania różnic przestrzennych jest słabo rozwinięta struktura społeczno-zawodowa jednostek osadniczych, będąca wynikiem obniżania się poziomu edukacji. To z kolei wywiera ujemny wpływ na poziom przedsiębiorczości mieszkańców i obniża innowacyjność podmiotów gospodarczych. Pogarszanie się konkurencyjności gospodarki regionu oraz przedsiębiorczości mieszkańców jest procesem utrwalającym negatywne tendencje, hamujące rozwój regionów. Aby zahamować negatywne tendencje i odwrócić

ten kierunek, niezbędna jest interwencja instytucji samorządowych na dużą skalę i w dłuższym czasie [Domański, 2006].

Idea przedsiębiorczego i innowacyjnego regionu nawiązuje do nurtu badań, który zakłada, że największym zasobem warunkującym rozwój gospodarki regionu jest wiedza, zaś przedsiębiorczość i innowacyjność są główną siłą napędową rozwoju ekonomicznego. Skutkiem zachowań przedsiębiorczych i wdrażania innowacji jest wzrost efektywności i konkurencyjności regionu.

Podjęcie analizy uwarunkowań i korzyści płynących z przedsiębiorczych i proinnowacyjnych koncepcji rozwoju regionu wymaga określenia zakresu merytorycznego pojęć przedsiębiorczość i innowacyjność, które wykraczają poza kontekst badań regionalnych.

Coraz powszechniej uważa się, że celem przedsiębiorczości i innowacyjności regionalnej jest działanie powodujące wzrost konkurencyjności gospodarki, tworzenie warunków do budowy gospodarki opartej na wiedzy, gotowość przedsiębiorstw do kooperacji, tworzenie warunków wzrostu spójności lokalnej poprzez wzmacnianie kapitału ludzkiego i kapitału społecznego, budowanie świadomości społecznej do coraz szerszego otwarcia gospodarki i społeczeństwa na konkurencję zewnętrzną. Działania przedsiębiorcze i innowacyjne mają w dużej mierze charakter informacyjny. Polegają bowiem na przesyłaniu ważnych informacji do pojedynczych odbiorców, grup odbiorców, organizacji. In-

formacje te zmieniają postrzeganie korzyści oferowanych przez region i zmieniają wartość oferty lokalizacyjnej, oferty produktowej, a także pozycję konkurencyjną regionu [Jasiński, 2012; Marszał, 2012; Makieła, 2012].

Uwzględniając powyższe, można stwierdzić, że głównym celem przedsiębiorczości i innowacyjności regionalnej jest wpływanie na opinie o regionie, na ocenę regionu przez grupy interesantów wewnętrznych i zewnętrznych, do tego służą instrumenty stymulujące relacje wzajemnych powiązań. Tak określony cel przedsiębiorczości i innowacyjności regionalnej wytycza zadania rozwoju strategicznego regionu poprzez kształtowanie (wpływanie na) poglądów, opinii, zachowań klientów zgodnych z interesem mieszkańców, przedsiębiorstw, organizacji, wsi, osiedli, miast czy regionu. Celem artykułu jest przedstawienie uwarunkowań rozwoju regionu dążącego do wysokiego poziomu innowacyjności oraz wskazanie sposobów jej zapewnienia.

Uwarunkowania rozwoju regionu innowacyjnego

rozważaniach nad regionem innowacyjnym można postawić pytanie, jakie warunki musi spełniać jednostka osadnicza, aby określać ją mianem innowacyjnej? W literaturze regionalnej przyjęło się określać ją jako: kreatywna, przedsiębiorcza,

konkurencyjna, ucząca się, inteligentna, atrakcyjna. Innowacyjny region powinien się tym cechować.

Jeśli przyjąć, że poziom przedsiębiorczości i innowacyjności zależy także od poziomu wiedzy, a związek między innowacyjnością a wiedzą pozyskaną, wynikającą z badań naukowych, doświadczenia, jest nierozzerwalny, to regionem innowacyjnym możemy nazwać region, który spełnia warunki:

- ▶ są w nim generowane nowe zasoby wiedzy,
- ▶ następuje absorpcja najnowszej wiedzy w sferze praktyki gospodarczej [Marszał, 2012],
- ▶ najnowsza wiedza jest celem kooperacji przedsiębiorstw regionalnych.

Te trzy dość ogólne warunki należy uzupełnić o zestaw innych czynników, które uzależniają istnienie przedsiębiorczego i innowacyjnego regionu. Okazuje się, że wysoki poziom przedsiębiorczości i innowacyjności w regionie zależy od wielu innych czynników, których skumulowane oddziaływanie mogą przynieść efekty gospodarcze i społeczne.

Wśród wielu czynników wpływających na poziom przedsiębiorczości i innowacyjności w regionie największą rolę odgrywają:

- ▶ powiązania sieciowe podmiotów regionalnych: wyższych uczelni, instytucji biznesu, instytucji społecznych, instytucji finansowych, przedsiębiorstw, grup społecznych tworzących kapitał społeczny, instytucji sprzyjających aktywizacji przedsiębiorczości i innowacyjności. Powiązania sieciowe o charakterze wewnętrznym i zewnętrznym (dyfuzja), kształtujące normy życia społecznego (tolerancja regionalna), określające standardy zachowań podmiotów, premiujące regiony o wysokich standardach kapitału ludzkiego (talent regionu) oraz premiujące wiedzę i przepływ innowacji w obszarze nauka-biznes, tj. innowacyjność regionalna (technologia);
- ▶ innowacyjność władz samorządowych wyrażona dojrzałością zarządzania. Tworzenie regionalnych podmiotów samorządowych, których celem jest rozwój nowo-

czesnych sektorów gospodarki. Budowanie struktur zarządzania na bazie partnerstwa publiczno-prywatnego, odpowiedzialnego za pobudzanie przedsiębiorczości i tworzenie dla przedsiębiorczości instrumentów wspomaganie finansowego, doradczego, organizacyjnego. Branie odpowiedzialności, przez samorząd terytorialny, za tworzenie warunków dla działalności gospodarczej, poprzez budowę systemów infrastruktury technicznej, kształtowanie pozytywnego klimatu inwestycyjnego, ograniczanie biurokracji, budowa pozytywnego wizerunku gminy, regionu;

- ▶ elity samorządowe dbające o pozycję konkurencyjną regionu przez wspieranie rozwoju i specjalizację lokalnych firm dla wzmocnienia ich pozycji na rynku krajowym i międzynarodowym. Wspieranie – finansowanie badań innowacyjnych na uniwersytetach, celem przepływu innowacji do gospodarki regionu, wspieranie rynkowych kierunków kształcenia, organizowanie projektów badawczych partnerstwa publiczno-prywatnego (PPP – Public Private Partnership);
- ▶ kultura organizacyjna administracji samorządowej przejawiająca się skutecznym działaniem, budowaniem wizerunku wysokich standardów obsługi, realizacją działań wynikających z ustalonych kierunków polityki regionalnej, budowanie kadr administracyjnych cechujących się wysokimi standardami obsługi i wiedzy specjalistycznej z zakresu spraw publicznych;
- ▶ dbałość o wartości ogólnospołeczne i wysoki poziom życia mieszkańców, poprzez budowanie instytucji zajmujących się promowaniem wartości kulturowych regionu, dbałości o relacje społeczne i budowanie struktur elit regionalnych, promowanie społecznej spójności i tożsamości regionalnej [Borowiecki, Siuta-Tokarska, 2012].
- ▶ Nadanie gospodarce lokalnej większej dynamiki wymaga

wsparcia przedsiębiorczości i innowacyjności regionalnej poprzez czynniki: wewnętrzne (regionalne), zewnętrzne (krajowe, wynikające z polityki przestrzennego rozwoju kraju) i otoczenia międzynarodowego (np. wynikające z programów polityki regionalnej Unii Europejskiej).

Najważniejszymi czynnikami są:

- ▶ kapitał ludzki. Kształtowanie się kapitału ludzkiego należy rozpatrywać wraz z rozwojem systemu edukacji i kierunkami rozwoju gospodarczego. Powszechnie przyjmuje się, że dla absorpcji wiedzy i najnowszych technologii najważniejszym segmentem jest ta część zasobów ludzkich, które ze względu na posiadaną wiedzę, kwalifikacje i umiejętności potrafią wzmacniać przedsiębiorczość regionalną;
- ▶ kapitał społeczny rozumiany jako zdolności społeczności lokalnych do łączenia wysiłków: na rzecz tworzenia dobra wspólnego, zaspokajania własnych potrzeb i potrzeb rodziny, wzajemnej pomocy i ochrony wspólnych wartości. Jest ważny dla rozwoju gospodarki regionu, dlatego że: zwiększa potencjał społeczny (poprzez udział w zarządzaniu, wpływa na decyzje budowy urządzeń i rozwoju usług, przyczynia się do tworzenia powiązań sieciowych, wpływa na szybszy przepływ informacji, buduje zaufanie społeczne, ogranicza zachowania ksenofobiczne), tworzy atmosferę sprzyjającą przedsiębiorczości, tworzy nowe warunki do wspólnego rozwiązywania problemów, zwiększa wartość dóbr publicznych. Kapitał społeczny w warunkach nadmiernej polaryzacji społeczeństw lokalnych może stać się barierą rozwoju regionów. Sprzyjać temu może zbyt duża rozpiętość poziomu życia mieszkańców, indywidualizacja i odmiennosc stylów życia, polaryzacja rozwoju jednostek osadniczych, odgródzone sąsiedztwo [Przygrodzki, 2004];

- ▶ kapitał materialny obejmuje dobra materialne, które są wyrazem potencjału produkcyjnego (środki trwałe) i podstawą prowadzenia działalności gospodarczej, zasoby naturalne i stan środowiska przyrodniczego, infrastruktura techniczna, infrastruktura społeczna. W rozwoju gospodarki lokalnej wymienione czynniki kapitału materialnego są niewystarczające. Współczesny kapitał materialny powinien cechować się innowacyjnością użytkową, która może wzmocnić konkurencyjność gospodarki lokalnej;
- ▶ kapitał finansowy jako czynnik rozwoju regionalnego to sytuacja finansowa samorządu terytorialnego i przedsiębiorstw, fundusze Unii Europejskiej, dochody ludności, poziom inwestycji. W warunkiem wdrożenia innowacji do gospodarki regionu jest poziom zaangażowania kapitału finansowego w rozwój uniwersytetów, działalność B+R;
- ▶ wiedza jako część infrastruktury gospodarczej. Przepływ wiedzy (innowacji) pomiędzy gospodarką a nauką tworzy łańcuch powiązań społecznych, innowacyjnych, którego efektem jest nowa jakość w gospodarce regionu.

Z analizy przedstawionych czynników wynika, że koncepcja rozwoju lokalnego zorientowana na wzmacnianie przedsiębiorczości i stymulowanie innowacyjności podmiotów, jest korzystna dla rozwoju regionalnego. Przyjęcie takiej koncepcji uzasadnia cel, do którego zmierza rozwój regionalny, a jest nim konkurencyjna i innowacyjna gospodarka, której wyrazem są pozytywne zmiany ilościowe, jakościowe i strukturalne.

Konkurencyjność regionalna

Konkurencyjność regionalna jest to zdolność gospodarki regionalnej do pobudzania zasobów wewnętrznych regionu w celu konkurencyjności i trwałego funkcjonowania na rynkach krajowych i globalnych oraz zdolność przystosowywania się do zmian na

tych rynkach. Należy zaznaczyć, że konkurencyjność gospodarki regionalnej nie stanowi prostej sumy jej podmiotów. Do konkurencyjności gospodarki regionalnej przyczyniają się mechanizmy kształtujące powiązania. Są to mechanizmy wpływające na tworzenie sieci współpracy pomiędzy podmiotami regionalnymi i mechanizmy wpływające na tworzenie

sieci współpracy podmiotów regionalnych z otoczeniem. Sieci te oddziałują na jakość i intensywność współpracy gospodarczej.

Zjawisko to można rozpatrywać na trzech poziomach konkurencyjności: mikro, mezo i makro.

Poziom mikro odnosi się do produktów, towarów i usług przedsię-

Rys. 1. Poziomy konkurencyjności gospodarki regionalnej

III

POZIOM MAKRO:

DETERMINANTY KONKURENCYJNOŚCI:

- ▶ krajowa polityka budżetowa,
- ▶ krajowa polityka monetarna,
- ▶ krajowa polityka fiskalna,
- ▶ krajowa polityka konkurencyjności,
- ▶ krajowa polityka walutowa,
- ▶ krajowa polityka handlowa.

II

POZIOM MEZO:

DETERMINANTY KONKURENCYJNOŚCI:

- ▶ regionalna strategia innowacyjności,
- ▶ regionalna polityka infrastrukturalna (kształtowanie dostępności transportowej wewnętrznej i zewnętrznej regionu),
- ▶ polityka edukacyjna w regionie (dominacja kształcenia na kierunkach rynkowych, rozwój sfery B+R, integracji nauki i gospodarki, strumienie przepływu innowacji),
- ▶ regionalna polityka ochrony środowiska (kształtowanie ładu przestrzennego),
- ▶ polityka regionalna państwa (zwiększenie konkurencyjności gospodarek regionalnych),
- ▶ regionalna polityka przemysłowa (wzmacnianie konkurencyjności przedsiębiorstw krajowych na rynkach zagranicznych, stymulowanie zmian strukturalnych w przemyśle, oprawa efektywności wykorzystania zasobów przez właściwą ich alokację, pobudzanie aktywności innowacyjnej w przemyśle).

I

POZIOM MIKRO:

DETERMINANTY KONKURENCYJNOŚCI WYNIKAJĄCE Z UWARUNKOWAŃ WEWNĘTRZNYCH PRZEDSIĘBIORSTWA

- ▶ kompetencje menedżerskie,
- ▶ przyjęte strategie działania (np. strategia rozwoju przedsiębiorstwa, strategia zarządzania zasobami ludzkimi),
- ▶ zarządzanie innowacjami,
- ▶ integracja w sieciach technologicznych,
- ▶ powiązania sieciowe przedsiębiorstwa,
- ▶ relacje między dostawcami, producentami i klientami,
- ▶ najlepsze praktyki w cyklu produkcji (wiedza, zarządzanie, rozwój, produkcja, marketing).

biorstw regionalnych. Oznacza to, że na tym poziomie najważniejszymi elementami wpływającymi na konkurencyjność gospodarki regionalnej jest przede wszystkim cena i jakość oferowanych towarów, poziom marketingu (dostęp do informacji, reklama, warunki sprzedaży, marka firmy, forma zapłaty, asortyment, oddziaływanie produktu na środowisko) [Blajer-Gołębiowska i in., 2005]. Na pierwszym poziomie determinantami konkurencyjności najważniejsze są czynniki wynikające z uwarunkowań wewnętrznych przedsiębiorstw, a w drugiej kolejności czynniki zależne od otoczenia. Do uwarunkowań wynikających ze struktury przedsiębiorstwa zaliczono kompetencje menedżerskie, przyjęte strategie działania (np. strategia rozwoju przedsiębiorstwa, strategia zarządzania zasobami ludzkimi), zarządzanie innowacjami, integracja w sieciach technologicznych, powiązania sieciowe przedsiębiorstwa, relacje między dostawcami, producentami i klientami, najlepsze praktyki w cyklu produkcji (wiedza, zarządzanie, rozwój, produkcja, marketing). Do czynników zależnych od otoczenia na poziomie mikro zaliczono czynniki społeczno-kulturowe (np. jakość kapitału ludzkiego i kapitału społecznego), wzorce zachowań podmiotów, instytucje otoczenia, zdolność działań strategicznych i politycznych podejmowanych przez instytucje samorządowe.

Poziom konkurencyjności – mezo – odnosi się do działalności podmiotów gospodarki regionalnej, a konkurencyjność odnosi się do zdobywania pozycji lidera w branży, oznaczającą zdobycie trwałej przewagi konkurencyjnej na rynku regionalnym. Przy ocenie konkurencyjności na tym poziomie bierze się pod uwagę udział produkcji eksportowej w ogólnej wartości produkcji, nakłady na innowacje i działalność B+R oraz inwestycje. Na drugim poziomie determinantami konkurencyjności jest sfera polityk regionalnych realizowanych przez centrum i władzę samorządową. Są to polityki: infrastrukturalna (kształtowanie dostępności transportowej wewnętrznej i zewnętrznej regionu), edukacyjna (dominacja kształcenia na kierunkach rynkowych, rozwój sfery B+R, integracja nauki i gospodarki, stru-

mienie przepływu innowacji), ochrony środowiska (kształtowanie ładu przestrzennego), regionalna (zwiększenie konkurencyjności gospodarek regionalnych), przemysłowa (zwiększanie zdolności konkurencyjnej przemysłu na rynkach zagranicznych, stymulowanie zmian strukturalnych w przemyśle, poprawę efektywności wykorzystania zasobów przez właściwą ich alokację, pobudzanie aktywności innowacyjnej w przemyśle).

Poziom makro odnosi się do gospodarki regionalnej o wysokim poziomie wzrostu, dużej dynamice potencjału produkcyjnego i usługowego, jest gospodarką wysoko konkurencyjną, o rosnącym poziomie zatrudnienia i wydajności pracy.

Rozwój gospodarki regionalnej w naszym kraju jest zróżnicowany przestrzennie, a gospodarka w poszczególnych regionach znajduje się na znacząco odmiennych etapach rozwoju. Nawiązując do tez Portera [Radło, 2008], można wnioskować, że gospodarka regionalna, stojąc wobec wyzwań konkurencyjnych na poziomie krajowym, międzynarodowym czy konkurencji globalnej, przechodzi wiele etapów rozwojowych, które wynikają z procesów dostosowawczych do tych wyzwań. Analizując zachowania gospodarki regionalnej w warunkach ekonomicznych kraju, należy uznać, że część regionów znajduje się na etapie konkurencyjności opartej na czynnikach produkcji, charakterystyczny etap dla krajów najsłabiej rozwiniętych, część regionów znajduje się na etapie konkurencyjności opartej na inwestycjach, przeważnie inwestycjach importowanych (charakterystyczny etap dla państw tzw. doganiających), niewiele regionów charakteryzuje gospodarka oparta na innowacjach, jest to etap przypisywany krajom wysoko rozwiniętym.

Na trzecim poziomie determinantami konkurencyjności gospodarek regionów są sfery polityk realizowanych przez centrum, które bezpośrednio determinują aktywność gospodarki, przyczyniają się lub ograniczają jej konkurencyjność, stymulują zachowania konkurencyjne. Są to polityki: budżetowa, monetarna, fiskalna, konkurencyjna, walutowa, handlowa.

Cechy charakterystyczne innowacyjności i przedsiębiorczości regionalnej

Innowacyjność jest powiązana z przedsiębiorczością. Obydwa te stany nie mogą istnieć niezależnie od siebie. Natomiast innowacyjność jest atrybutem przedsiębiorczości.

Przedsiębiorczość jest często definiowana jako proces kreowania czegoś odmiennego ze względu na wartość, konieczny do tego czas i wysiłek, towarzyszące temu finansowe, psychiczne i społeczne ryzyko oraz uzyskanie dzięki temu korzyści finansowej i personalnej satysfakcji. A w szerszym makroekonomicznym ujęciu to zorganizowany, społeczny proces tworzenia i wykorzystywania szans. Można ją określić jako umiejętność dostrzegania i wykorzystania nowych możliwości na różnych polach działania, np. przedsiębiorstwa (produkcja, marketing, świadczenie usług itp.), które dają szansę osiągnięcia większych korzyści niż dotychczas uzyskiwały, naturalnie przy dobrze skalkulowanym poziomie ryzyka. A zatem przedsiębiorczość opiera się na mądrości działania, wiąże się z wiedzą, odwagą i umiejętnością przekształcania pomysłów na dochodowe przedsięwzięcia. O jej znaczeniu i sukcesie przesądza tworzenie innowacji oraz doskonalenie wyrobów i ich rynkowe wykorzystanie, czyli dobry interaktywny marketing, nowe lub udoskonalone wyroby wprowadzane po to, by lepiej zaspokoić potrzeby klientów i pokonać konkurencję.

Innowacyjność możemy określić jako zdolność do wdrażania nowych rozwiązań (nowych produktów, nowych rodzajów działalności, nowych technologii, nowych podmiotów i instytucji, nowych form organizacji i zarządzania) we wszelkich sferach życia społecznego i gospodarczego. Innowacja jest procesem polegającym na przekształcaniu istniejących możliwości w nowe idee i wprowadzeniu ich do praktycznego zastosowania.

J. Schumpeter, odnosząc się do przedsiębiorstwa i procesu produkcji/usług, dokonał klasycznego trójpodziału innowacyjności 3I – określanego mianem „triady Schumpetera” – *Invention* (in-

wencja), *Innovation* (innowacje), *Imitation* (naśladownictwo). Innowacja powstaje w wyniku decyzji i działania przedsiębiorcy, prowadząc do ukształtowania nowej funkcji produkcji. U podstaw innowacji leżą zmiany techniczne, społeczne i organizacyjne, a podstawową cechą innowacji jest jej nieciągłość [Wiński, 1999].

Przekształcenia i rozwój systemów miejskich i regionalnych, zróżnicowanie poziomu ich rozwoju są wynikiem działania wielu czynników. Do czynników (pozaprzynicznych) należą: liczba ludności, siła robocza, kapitał, kapitał ludzki, kapitał społeczny, przedsiębiorstwa, infrastruktura techniczna, infrastruktura otoczenia biznesu, infrastruktura społeczna, pojemność rynku, popyt wewnętrzny, jakość władz samorządowych, innowacyjność i przedsiębiorczość, jaką oferują regiony. Ich rola jest różna w różnych regionach, krajach, a także i przedziałach czasowych.

Aby region mógł być innowacyjny [Węziak-Białowska, 2010], wprowadzać innowacje i lepiej dostosowywać się do potrzeb konkurencyjnego rynku i zmieniającego się otoczenia, konieczna jest jego otwartość na zmiany. Warunkiem trwania i rozwoju regionu jest umiejętność dostosowania własnej różnorodności do zmieniającego się otoczenia. Różnorodność regionów jest powiązana z procesami restrukturyzacji gospodarki, przestrzennym zróżnicowaniem: inwestycji, użyteczności miejsc, użytkowania ziemi, kosztów produkcji, popytu, podaży i cen. Różnorodność regionalna powinna stać się elementem przewagi konkurencyjnej regionu. Jest to możliwe przy założeniu, że wykorzystane zostaną walory środowiska przyrodniczego, przestrzennego rozmieszczenia czynników produkcji, zróżnicowania jednostek osadniczych, konkurencyjności przedsiębiorstw lokalnych [Pietrzyk, 2000].

Współcześnie rośnie znaczenie innowacyjnych przedsiębiorstw, które są miejscem kumulowania wiedzy technicznej poprzez wynalazki i innowacje. Zachowanie się przedsiębiorstw w przestrzeni ekonomicznej związane jest z poszukiwaniem innowacyjności. Realizacja tego celu ma szeroki wymiar. Przedsiębiorstwa tworzą partnerstwa, pakt, uczestniczą w sieci powiązań, zachowują się

aktywnie w środowisku, by uzyskać sukces. Firmy kooperują [Jasieński, 2012], poprzez sieci (*networking*) tworzą więzi, których celem jest dostęp do wiedzy, do innowacji. Tworzą się więzi kooperacji, następuje wzajemna wymiana aktów pomocy. Najbardziej oczywistym rodzajem współpracy, korzystnym dla regionu jest kooperacja pomiędzy gospodarką regionalną i uczelniami, które pełnią rolę generatora wynalazków. W stymulowaniu tej współpracy dużą rolę przypisuje się władzy samorządowej, która w polityce regionalnej powinna wspierać procesy kooperacji.

Z punktu widzenia rozwoju innowacyjności w regionie najważniejsze znaczenie mają korzyści płynące z kooperacji. Dla małych firm regionalnych kooperacja umożliwia tworzenie sieci społecznych, co oznacza, że mają one dostęp do cudzej wiedzy, a to pozwala im ograniczać ryzyko przy wdrażaniu nowatorskich technologii [Pittaway i in, 2004]. Kooperacja małych firm zabezpiecza uczestników przed zmianami koniunktury, co oznacza, że mają większe szanse przetrwania w okresach turbulencji. Wewnątrzregionalna współpraca przedsiębiorstw, kooperacja gospodarki ze środowiskiem akademickim, jest miarą wpływu innowacyjności na gospodarkę regionu.

Formy realizacji koncepcji przedsiębiorczego i innowacyjnego rozwoju

Rozważania należy rozpocząć od stwierdzenia, że najbardziej udane i nowoczesne centra innowacji zostały zbudowane (uksztaltowały się) wokół wielkich i uznanych na świecie uniwersytetów technicznych, np. Stanford i UC Berkeley, MIT w okolicach Bostonu. Wieloletnia koncentracja badań naukowych, współpraca pomiędzy uniwersytetami, silne powiązania nauki z biznesem, z biegiem lat proces ten wykształcił powiązania poziome, których efektem są obecne duże wspólnoty technologów i przedsiębiorców, dzielących się pomysłami. Następuje z firmy do firmy, z uniwersytetu do firmy, z firmy do uniwersytetu przepływ pomysłów, pracowników, menedżerów, członków zarządu, inwestorów. Udało się osiągnąć

efekt sieciowy. Jest on szczególnie ważny w realizacji nowoczesnych innowacji, to daje przewagę skali, która jest prawie niemożliwa do uzyskania w innej konfiguracji [Korenik, 2007].

Z doświadczeń innowacyjnych regionów płyną wnioski wskazujące, że dla rozwoju regionalnego sprawdzonym, wartym powielania jest model rozwoju oparty o silny uniwersytet (uniwersytety), ukierunkowany na zaawansowane technologicznie innowacje, na znalezienie kolejnej innowacyjnej technologii, innowacyjnego produktu, innowacyjnej usługi, która będzie miała wpływ na rynki i przekształca całe gałęzie przemysłu. Model ten ma szansę sprawdzić się w dużych centrach regionalnych (metropoliach), które powinny zawierać kilka kluczowych atutów. Po pierwsze powinny to być duże węzły populacji, powinny charakteryzować się wysokim całkowitym PKB i wysokim wskaźnikiem PKB *per capita*, a po drugie siedzibą bardzo wielu średnich i małych firm obsługujących dużych konsumentów, biznesu, zdrowia i sektora publicznego.

Realizacja koncepcji regionu przedsiębiorczego i innowacyjnego wymaga tworzenia określonych struktur organizacyjnych i instytucjonalnych, sprzyjających warunków dla gospodarki opartej na wiedzy, czyli:

- ▶ tworzenie warunków do rozwoju kooperacji pomiędzy gospodarką i światem akademickim,
- ▶ rozwój instytucji: otoczenia biznesu, informacyjnych o warunkach biznesu w regionie, wyspecjalizowanych instytucji wspierania innowacji itp.,
- ▶ budowa lokalnych i regionalnych programów rozwoju przedsiębiorczości i aktywizacji zawodowej mieszkańców,
- ▶ wspieranie studiów podyplomowych ukierunkowanych na przedsiębiorczość i innowacyjne dziedziny,
- ▶ tworzenie regionalnych ośrodków naukowych i instytucji B+R,
- ▶ wspieranie wyższych uczelni w procesie zmiany orientacji kierunków kształcenia i budowy motywacyjnych systemów wynagradzania, ze wskazaniem na działalność B+R,

- ▶ rozwój ośrodków szkoleniowo-doradczych, z wykorzystaniem potencjału naukowego regionalnych uczelni,
- ▶ rozbudowa struktur infrastruktury przedsiębiorczości społecznej,
- ▶ wspieranie rozwoju inkubatorów przedsiębiorczości funkcjonujących przy wyższych uczelniach,
- ▶ rozwój centrów transferu technologii, parków naukowo-technologicznych,
- ▶ rozwój wyspecjalizowanych usług (kongresowych, medycznych, rynkowych, wypoczynkowych, rozrywkowych, handlowych itp.), sprzyjających wymianie informacji, doświadczeń naukowych.

Podsumowanie

 Sukces i rozwój regionów zależy obecnie od ich dynamiki wewnętrznej, zdolności do dyfuzji innowacji technologicznych i organizacyjnych, kooperacji podmiotów regionalnych. Jednym z warunków (koniecznych) rozwoju lokalnego jest wzięcie odpowiedzialności przez samorząd terytorialny za rozwój, oraz odniesienie się do potrzeb i oczekiwań jego społeczności. Istotnym czynnikiem i podstawą rozwoju lokalnego

jest zaangażowanie się samorządu lokalnego w tworzenie warunków i wspieranie procesów innowacyjnej gospodarki. W teorii lokalnych środowisk innowacyjnych główną rolę w rozwoju gospodarczym przypisuje się czynnikom technologicznym. Związane jest to w sposób istotny z wpływem innowacyjności na rozwój lokalny oraz zdolności uczenia się społeczności lokalnych. Warto jednak zauważyć, iż powiązanie innowacyjności z lokalnym kontekstem społeczno-kulturowym, zwłaszcza w perspektywie jego rozumienia historycznego, jest wciąż niewystarczające. Skupienia np. małych i średnich firm zajmujących się oprogramowaniem komputerowym oraz nowoczesnych wyrobów obserwowane są w aglomeracjach miejskich. Stają się one środowiskiem, w którym akumulacja wiedzy i umiejętności sprzyja rozwojowi innowacyjnych działalności gospodarczych na większą skalę i w dłuższym okresie [Kukliński i in., 1998].

DR HAB. ZBIGNIEW MAKIEŁA, PROF. KA
Katedra Gospodarki Przestrzennej
Krakowskiej Akademii
im. Andrzeja Frycza Modrzewskiego

BIBLIOGRAFIA

- [1] BLAJER-GOŁĘBIEWSKA A., ZIELENKIEWICZ M., *Wzajemne uwarunkowania mikro- i makrokonkurencyjność*, w: S. PANGSY-KANIA, G. SZCZODROWSKI (red.), *Polska gospodarka w UE – innowacyjność, konkurencyjność, nowe wyzwania*, Fundacja Rozwoju UG, Gdańsk 2005.
- [2] BOROWIECKI R., SIUTA-TOKARSKA B., *Wyzwania i dylematy społeczno-gospodarcze Polski w procesie transformacji*, TNOiK – „Dom Organizatora”, Toruń 2012.
- [3] DOMAŃSKI R., *Gospodarka przestrzena, Podstawy teoretyczne*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2006.
- [4] JASIŃSKI M., *Czy kooperacja sprzyja innowacyjności?*, „Przegląd Organizacji” nr 12/2012.
- [5] KAROL J., *Wskaźniki zrównoważonego rozwoju w modelowaniu procesów regionalnych*, Wyd. Adam Marszałek, Toruń 2007.
- [6] KORENIK S., *Budowa Gospodarki Opartej na Wiedzy w przekroju regionów jako wyzwanie dla procesów integracji krajów Unii Europejskiej*, w: *Innowacyjny jednolity rynek wyzwaniem dla wymiaru gospodarczego Unii Europejskiej*, Urząd Komitetu Integracji Europejskiej, Warszawa 2007.

ENTREPRENEURSHIP AND INNOVATION – THE CONCEPT AND CONDITIONING OF REGION DEVELOPMENT

SUMMARY

The idea of an enterprising and innovative region refers to the range of research which assumes that the greatest resource which determines the development of the region economy is knowledge while entrepreneurship and innovation are the driving force of the economic development. The effect of entrepreneurial activities and innovation implementation is the increase of the efficiency and competitiveness of the region. The success and development of regions currently depend on their internal dynamics, the ability to diffuse technological and organizational innovations, cooperation among regional entities. The most crucial condition for local development is taking responsibility for the development by local government as well as making a reference to the needs and expectations of the community. The important factor and the basis for local development is local government involvement in creating conditions and supporting the processes of innovative economy. According to the theory about local innovative environments, the predominant role in economic development is attributed to technological factors. This is due to the impact of innovation on local development and learning ability of local communities.

Key words: entrepreneurship, innovation, regional and local development.

- [7] KUKLIŃSKI A., PAWŁOWSKA K. (red.), *Innowacja, edukacja, rozwój regionalny*. Wyższa Szkoła Biznesu – National Louis University, Nowy Sącz 1998.
- [8] MAKIEŁA Z., *Innowacyjne miasto, innowacyjny region*, w: Z. MAKIEŁA, A. SZROMNIK (red.), *Miasto innowacyjne, wiedza, przedsiębiorczość, marketing*, „Studia KPZK PAN”, t. CXLI, Warszawa 2012.
- [9] MARSZAŁ T., *Miasto innowacyjne – koncepcja i uwarunkowania rozwoju*, w: Z. MAKIEŁA, A. SZROMNIK (red.), *Miasto innowacyjne, wiedza, przedsiębiorczość, marketing*, „Studia KPZK PAN”, t. CXLI, Warszawa 2012.
- [10] PIETRZYK I., *Konkurencyjność regionów w ujęciu Komisji Europejskiej*, w: M. KLAMUT, L. CYBULSKI (red.), *Polityka regionalna i jej rola w podnoszeniu konkurencyjności regionów*, Wydawnictwo Akademii Ekonomicznej im. Oskara Langego we Wrocławiu, Wrocław 2000.
- [11] PITTAWAY L., ROBERTSON M., MUNIR M., DENYER D., NEELY A., *Networking and Innovation: A Systematic Review of the Evidence*, „International of Management Reviews” 2004, vol. 5-6.
- [12] PRZYGRÓDZKI Z., *Znaczenie kapitału społecznego w rozwoju*, w: *Wiedza, innowacyjność, przedsiębiorczość a rozwój regionów*, Zakład Ekonomiki Regionalnej i Ochrony Środowiska Uniwersytetu Łódzkiego, Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź 2004.
- [13] RADŁO M.J., *Międzynarodowa konkurencyjność gospodarki. Uwagi na temat definicji, czynników i miar*, w: W. BIEŃKOWSKI (red.), *Czynniki i miary międzynarodowej konkurencyjności gospodarek w kontekście globalizacji – wstępne wyniki badań*, „Prace i materiały” nr 284, Instytut Gospodarki Światowej, Warszawa 2008.
- [14] SZROMNIK A., *Marketing terytorialny, miasto i region na rynku*, Oficyna Wolters Kluwer business, Warszawa, 2012.
- [15] WĘZIAK-BIAŁOWOLSKA D., *Model kapitału intelektualnego regionu. Koncepcja pomiaru i jej zastosowanie*, Oficyna Wydawnicza, Szkoła Główna Handlowa w Warszawie, Warszawa 2010.
- [16] WINIARSKI B., PAWŁOWSKA K. (red.), *Polityka gospodarcza*, Wyd. Naukowe PWN, Warszawa 1999.